

Cronica Externă

— Falimentul politicei maghiare —

Din datele statistice publicate de ministerul ungar rezultă, că în primele trei luni ale anului 1906 au emigrat din Ungaria cu 31,000 mai multe suflete de cît ar face sporul natural, nașterile întrecînd cazurile de mortalitate, din acelaș interval ¹⁾.

Înregistrînd aceasta, economistul maghiar dr. Hegedüs Loránt scrie: „Dacă asta continuă, la sfîrșitul anului populația Ungariei va fi scăzut, oficial, cu 90,000 suflete; dacă i vom socoti însă și pe cei ce pleacă fără pașaport, deficitul înspăimîntător se va putea evalua la 200,000 de cetățeni. Asta e socoteala noastră. Cifrele acestea vestesc departe că ne prăpădim“...

Gravitatea acestor pierderi se va putea cumpăni însă numai dacă vom face puțină comparație. În timp ce în Austria, căci Ungurii vor să-i ia înainte, densitatea populațiunii este 70, în Germania 104; iar în Belgia, cu care le place să se asemene, 234 pe kilometru pătrat,—în Ungaria nu sînt de cît 59 locuitori pe un kilometru pătrat.

Nu pentru-că ar fi prisos de oameni, nici pentru-că ar fi lipsă de pămînt pleacă atîția emigranți din Ungaria, ci—după mărturisirea tuturor economiștilor maghiari chiar—din cauza relelor întocmiri economice și politice. Nu-i la mijloc nici lipsă de patriotism: pleacă mai ales Ungurii (în 1903 s'au dus 23,000), despre cari nu se poate presupune că nu-și iubesc patria, nici că vor fi fost ori sînt întăritați de „agitatorii perversi“!

De cînd cu inaugurarea actualei politice de stat, politică ce-și are ca țintă unitatea de stat și în ce privește limba, toți ori aproape toți bărbații de stat maghiari se preocupă numai de chipul cum ar putea face Unguri și din pietre. Chestiile economice au fost și sînt neglijate, din care cauză în Ungaria țărnimea e mai apăsată de cît ori unde, administrația e o satrapie de nesuferit și până ce Ungurii fac politică și visează de „imperialism maghiar“,—peste 60% din marile proprietăți (latifundii) au ajuns în minile Ovreilor, comerțul întreg este în minile

1) Au emigrat în anul trecut 101.521 cetățeni ungari.

lor, marea industrie de asemeni, precum și băncile mari din țară sînt tot ale lor. Iar ce nu pot cuprinde Ovrei din Ungaria, vin și cuprind cei din alte țări. În anii din urmă, constată cu durere Hegedüs, antreprenori din Austria și Germania au pus mîna pe cele mai bogate mine de fer din Ungaria: pe cele din Sepuș, Arad și Bihor. Se poate face o socoteală aproape exactă cînd se va face ultima extracție a ferului din aceste mine. „După știința specialiștilor — scrie Hegedüs — peste 38—40 ani nu mai avem de unde scoate fer. Lucrătorilor dela minele de fer va trebui să le dăm drumul, cei 35,000 lucrători din fabricele de fer vor rămîne și ei fără pîine și prin Fiume vor pleca în America. Nu-i vom mai vedea nici pe ei, nici ferul“...

Și nu e vorba numai de pierderea oamenilor săraci. Nu. Emigranții, ori cît de săraci, duc cu ei nu numai brațe productive, ci și sume de bani, mai mici ori mai mari, dar care, după socoteala celebrului statistician Kopp, fac pe an 50 milioane coroane.

Emigrările acestea sînt în creștere.

Astfel, în timp ce la 1901 Austro-Ungaria figura cu 171,000 emigranți, la 1903 numărul s'a ridicat la 206,000, dintre cari cetățeni ungari 100,000. Austria poate însă suporta mai bine aceste pierderi. Pe de-o parte fiindcă are o populație și mai mare și mai spornică, pe de altă parte pentru că și economiceste ea progresează pe fie-care an. După-cum arată ministerul de finanțe austriac, cetățenii cari la 1898 cheltuiau mai mult de cît 1200 coroane pe an, aveau un venit de 2 miliarde și 300 milioane; la 1904 veniturile acestora s'au urcat la 3 miliarde. Un spor de venituri de 700 milioane în 6 ani! Și să se noteze că e vorba de mărturisiri pe urma căroro agenții fiscali stabilesc darea. Cite milioane nu vor face veniturile nemărturisite?!... În Ungaria se pun *dări nouă*, până să se introducă darea progresivă, imobilele îngreuiate ajung la criză egală cu falimentul.

Superioritatea Austriei se mai invederează și din următoarele:

În anii din urmă, va să zică pe cînd fruntașii politici maghiari au scris și declamat mai mult despre „imperialismul maghiar“, cînd s'a purtat lupta omerică pentru naționalizarea (ori mai bine: maghiarizarea) armatei comune și pentru independența vamală, din comitatele apusene ale țării s'au așezat în Austria 250,000 cetățeni ungari, iar pentru articolele industriale mai necesare (28 la număr!), și numai pentru acestea, Ungaria a plătit anul trecut Austriei cu 63 milioane coroane mai mult de cît în 1901. Cee-ce, bine înțeles, nu împiedică pe Unguri să lupte ca centrul politic al monarhie să fie mutat dela Viena la Buda,—al cărei somptuos palat regal stă cu anii închis.

În ce mizerie am ajuns, se poate judeca apoi îndeosebi dacă vom compara Ungaria cu vre-o țară din apus, de pildă cu Germania.

Și Germania a avut într'o vreme gloria tristă să dea mulți emigranți. În anul 1881 a stat chiar în frunte, dînd 220,000 cetățeni State-

lor-Unite. Politica sănătoasă a marelui imperiu a făcut însă ca acest număr să scadă. Dela 1890 pînă la 1900 n'au mai emigrat de cît 530,000. În 1904 au emigrat 47,000, iar în anul 1905 acest număr a scăzut la 20,000, va să zică abia a cincea parte din numărul emigranților ungari, măcar că populația statului ungar este aproape de trei ori mai mică de cît a Germaniei.

Chiar de ar emigra mai mulți din Germania, pierderile nu se pot compara. Aci cei mai mulți Germani emigrează în coloniile germane; în Africa teritoriul ajuns în posesiunea Germaniei face 2 milioane 352,860 kilometri pătrați,—pe cînd Austria mereu frămîntată și slăbită de luptele ce a trebuit să poarte cu partidele maghiare, nu numai că nu și-a putut ocupa coloniile, dar nu a putut nici să-și asigure piețe, nici să-și mărească și întărească influența pe mările unde asista numai la victoria Germaniei și a celorlalte state europene. Emgranții din statul ungar sînt deci pierduți, cei mai mulți, pentru totdeauna.

De cîte ori a fost vorba de vre-o acțiune a marilor puteri, de pildă cînd cu represaliile contra Chinei ori afacerea Marocco, presa maghiară a înregistrat așa zicînd cu plăcere rolul neînsemnat jucat de diplomația și marina monarhiei austro-ungare. Lipsa de succes în politica mare a monarhiei, cei mai mulți bărbați politici maghiari o consideră favorabilă politicii naționale maghiare. O spun chiar pe față: cu o Austrie slabă și fără prestigiu înafară, campionii „imperialismului maghiar“, al căror șef e contele Apponyi, luptă mai ușor !...

În felul acesta greutățile ce fac „imperialiștii maghiari“ Austriei se resimt însă nu numai asupra mersului lucrurilor de peste Leitha, ci asupra soartei întregii monarhii. Întocmai cum nu se gîndesc că politica actuală de stat a contribuit ca țara să piardă în fiecare an mai multe brațe de cît într'un războiu mare, întocmai după cum nu se cutremură cînd oficios li se raportează că, în mai multe comitate de la Nord, locuite de Slovaci, nu s'a putut face recrutare, de oare-ce numai bătrînii, copiii și ologii au mai rămas în sate, ceilalți au emigrat,—întocmai așa pentru limba de comandă ori cel puțin ciucurii tricolori maghiari, șefii politici au fost în stare să pună în joc siguranța întregii monarhii.

Patru guverne d'arîndul—Széll, Héderváry, Tisza și Fejérváry—n'au putut recruta pentru-că Coroana n'a consimțit să lase armata din Ungaria la dispoziția celor-ce printr'însa voiesc să maghiarizeze. Iar unde s'a ajuns prin această politică, lăsăm să ni-o spună tot dr. Hegedüs:

„Armata de muncitori e nesigură (pentru marea industrie), pentru-că muncitorii mai inteligenți pleacă cu grămada în America, iar fabricantul nici-odată nu știe cînd va fi boicotat prin greve.

„Nu e sigură nici poziția vămilor, pe care clădește (marea industrie), pentru-că tarifa vamală autonomă n'avem încă înscrisă în lege și chiar în vara aceasta, marea parte a exportului nostru spre orient l'a lă-

sat „în suspensiune“, adică : exportul german va ocupa piețele pe care așa zicînd cu ghiarele ni le-am săpat acolo pentru fabricile maghiare.

„E nesigură și darea : pentru că ex-lexurile au venit una după alta și în timp ce în altă parte darea, va să zică cheltuelile necesare statului, este absolut sigură, la noi nici pe asta nu se poate compta.“

Abstracție făcînd de chestia națională, pe care n'am atins-o aci și care se agravează pe zi ce trece, credem că se învederează și numai din cele mai sus arătate, complectul faliment al politicii șoviniste maghiare. O nouă îndrumare se impune.

I. Russu Șirianu

—Cum „pacifică“ d. Stolipin Rusia.—

În cronică trecută am spus, că în materie de represie nu se poate merge mai departe ca guvernele lui Trepov și Durnovo.

M'am înșelat.

Prințul Urusov descriînd în Dumă tabloul obicinuit al „progromelor“, ne-a arătat armata și poliția operînd cu „discrețiune“ în dosul bandelor de haidamane, pe cari parcă nu le poate reprima.

În Siedlce s'a operat *franc*, fără nici o făgădnicie inutilă.

Nu se știe cine, nu se știe în ce împrejurări, frage un foc asupra patrulelor militare.

Deputația locuitorilor, ce se prezentase la guvernatorul general, susține că focul a fost tras din greșală, chiar de un soldat ; alții afirmă că au tras niște ordonante și rezerviștii concediați ; dar să admitem, că au tras chiar revoluționarii.

Administrația, cu toată armata ei de jandarmi, polițiști și detectivi de tot felul, nu s'a crezut în stare să descopere ea însăși pe vinovați. Și iată că guvernatorul spune deputațiunii (în care erau și creștini și evrei), că dacă până la un ceas determinat *vinovații nu vor fi predați autorităților*, se va începe bombardarea și devastarea orașului.

Această cerere n'a putut fi îndeplinită pentru simplul motiv că nu cunoșteau pe vinovați, și cu atît mai puțin locul unde s'ar fi ascuns, și nu aveau nici timpul nici mijloacele necesare, bieții oameni cuprinși de groază, să facă ceea ce nu fusese în stare să facă administrația, cu tot aparatul ei,— să pună mîna pe cei vinovați.

Nu putea preveni catastrofa, decît doar jertfa de sine a vre unui martir, cum spune „Russkia Viedomosti“ care ar fi luat asupra sa rolul de Monna Vanna, și ar fi plătit cu viața sa păcatele altora scăpînd astfel pe concetățenii săi de grozăvia administrativă.

Eroi nu s'au găsit, și orașul întreg a fost trecut prin „foc și sabie“ : bombardare, salve de puști, devastarea caselor și a prăvăliilor.

Din cînd în cînd focul înceta, administrația cerea din nou, „predarea

vinovaţilor“, fixînd un nou termen,—şi după trecerea termenului,—noi salve de tunuri şi puşti, din nou curg şiroaie de sînge, din nou ard casele...

Ca rezultat : sute de morţi şi răniţi, prăvălii devastate şi prădate, case arse sau dărămate de lovituri de tun, merinde nimicite sau împrăştiate,—şi populaţiunea unui oraş întreg, care nu e lăsată să părăsească locul dezastrului, înconjurat de trupe, se află în prada tuturor grozăviilor asediului, ce urmează după bombardarea repetată...

În Vienden, un sat de Leţi, din provinciile Baltice, un căpitan cere de asemenea de la locuitori, „predarea vinovatului,“ care ar fi tras în ajun într'un sergent de poliţie ; anunţînd, că dacă în trei oare acesta nu va fi prins, vor fi împuşcaţi trei locuitori ai satului aleşi la întimplare.

Şi au fost împuşcaţi !...

Şi bravul căpitan face cunoscut ţăranilor înspăimîntaţi, că de „nu vor prinde minte“, vor fi împuşcaţi, tot la întimplare, alţi nouă din consătenii lor,—iar de „nu va ajunge, şi atentate se vor mai repeta“—alţi 27,—şi așa mai departe în această progresie...

Dl. Stolipin pacifică Rusia...

Şi pretutindeni : răscoale, asasinat, devastări, ard castelele boereşti, se pradă trenurile...

În curînd vom vedea roadele şi mai grozave ale acestei *pacificări*...

C. S.

